

977

Latvijas PSR Kuldīgas apriņķa Saldus
pagasta Pagaidu izpildes komiteja

Fonds Nr. 977

Vēsturiskā izziņa

1940. - 1941. g.

977.fonds

Latvijas PSR Kuldīgas apriņķa Saldus pagasta Pagaidu izpildu komiteja

VĒSTURISKĀ IZZIŅA

I

1940.gada 17.jūnijā Padomju Sociālistisko Republikas Savienības (turpmāk PSRS) Sarkanā armija okupēja Latvijas Republiku. 1940.gada 20.jūnijā tika izveidota Tautas valdība A.Kirhenšteina vadībā. 21.jūnijā tika pasludināta šīs valdības deklarācija. Tajā pat dienā Iekšlietu ministrs, kura pārziņā atradās pašvaldības, izdeva rīkojumu, ka līdz attiecīga likuma un pašu iedzīvotāju izraudzītas pašvaldības pārvaldes sastādīšanai visām amatpersonām un darbiniekiem jāturpina darbs saskaņā ar valdības 21.jūnija deklarāciju.

Tajā pat laikā pašvaldībās notika it kā pēc pašu dalībnieku iniciatīvas, bet patiesībā Latvijas Komunistiskās partijas (turpmāk LKP) organizētas tautas sapulces, kurās pagastu pašvaldību institūcijās formāli ievēlēja jaunas padomju varai uzticīgas amatpersonas, savukārt iekšlietu ministrs ar savu lēmumu apstiprināja šo "darbaļaužu brīvo gribu".

Šāda sapulce 1940.gada 28.jūlijā notikusi arī Saldus pagastā, ievēlot pagasta padomi, kas tajā pat dienā ievēl pagasta valdi – pagasta vecākais J.Ventiņš, viņa biedrs (vietnieks) E.Lange, valdes locekļi Ā.Ronis, E.Eversons.

1940.gada 14.-15.jūlijā nedemokrātisku bezalternatīvu vēlēšanu rezultātā tapa parlaments - Tautas Saeima, kas 1940.gada 21.jūlijā savā pirmajā sēdē pasludināja Latvijā "padomju varu" un Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas nodibināšanu.

Līdz ar to pastāvošā "Latvijas Republikas Kuldīgas apriņķa Saldus pagasta valde" tika pārdēvēta par "Latvijas PSR Kuldīgas apriņķa Saldus pagasta valdi".

1940.gada 25.augustā Tautas Saeima pieņēma LPSR Konstitūciju, kas radīta pēc PSRS konstitūcijas parauga. Saskaņā ar Konstitūciju Tautas Saeima pasludināja sevi par LPSR Augstāko Padomi (turpmāk AP), kas ievēlēja Augstākās Padomes Prezidiju (turpmāk APP).

1940.gada 26.augustā pilnvaras nolika LPSR Ministru kabinets, tā vietā tika izveidota jauna valdība – LPSR Tautas Komisāru Padome (turpmāk TKP).

LPSR Konstitūcijas 52.pants paredzēja darbaļaužu deputātu padomju (turpmāk DDP) kā valsts varas orgānu veidošanu, savukārt 56.pants noteica, ka DDP izpildu un rīcības orgāni ir viņu ievēlētās izpildu komitejas.

1940.gada 27.novembrī LPSR APP izdeva dekrētu par lielo pilsētu un apriņķu PIK nodibināšanu līdz laikam, kamēr saskaņā ar konstitūciju ievēlēs darbaļaužu deputātu padomes. Saskaņā ar dekrētu apriņķa PIK līdz 1940.gada 1.decembrim apriņķos ietilpstošajos pagastos uzdots nodibināt pagastu pagaidu izpildu komitejas, kurām decembra mēnesī jāpieņem visas lietas no likvidējamām pašvaldībām, savukārt likvidācija jāveic līdz 1941.gada 1.janvārim.

Saldus pagasta PIK izveidota ar Kuldīgas apriņķa PIK 1940.gada 29.novembra lēmumu sekojošā sastāvā: priekšsēdētājs J.Ventiņš, locekļi – K.Fridrihsons, Ā.Ronis, E.Evarsons, kas 1941.gada martā kļūst par PIK priekšsēdētāju.

Pagasta PIK darbojās kā vietējās pārvaldes institūcija savās administratīvi teritoriālajās robežās, īstenojot ekonomisko un sociālo jautājumu risināšanu, atbilstoši augstākstāvošo institūciju norādījumiem. Visi pagasta PIK pieņemto lēmumu, rīkojumu un apkārtrakstu noraksti bija jānosūta apriņķa PIK, savukārt atbilstoši LPSR APP sekretariāta

2

1941.gada 12.marta apkārtrakstam sēžu protokolu noraksti bija jānosūta arī APP sekretariāta Informatīvi-Statistiskai daļai.

Galvenie uzdevumi:

- pārvaldes organizēšana;
- pašvaldības īpašuma un finanšu resursu pārvaldīšana (budžeta sastādīšana, nodokļu iekasēšana, algu izmaksa pašvaldības darbiniekiem);
- zemes ierīcības jautājumu risināšana;
- lauksaimnieciskās darbības uzraudzība;
- ceļu, tiltu būve un uzturēšana;
- izglītības un kultūras iestāžu (skolu, bibliotēku, tautas namu un klubu) darbības nodrošināšana;
- sociālo jautājumu risināšana (dažādu apliecību, pilnvaru izsniegšana, maznodrošināto pabalstīšana, dzimtsarakstu darbības),
- saimniecisko jautājumu risināšana (tirgotavu atvēršanas, preču un materiālu apgādes atļauju izsniegšana);
- sabiedriskās kārtības uzturēšana,
- jauniesaucamo karavīru reģistrācija.

Pagasta PIK bija jārada apstākļi sociālistiskās saimniecības formu izveidei, kas izpaudās kā zemes reformas īstenošana, regulāra ziņojumu sastādīšana apriņķa PIK, kā arī attiecīgajiem Tautas komisariātiem par lauksaimniecības darbu organizēšanu, sējas, ražas novākšanas gaitu; tika uzskaitīts lauksaimniecības inventārs, mājlopi.

Lai mazinātu iespējamo pretošanos padomju režīmam, īpaša rūpība tika pievērsta pagasta iedzīvotāju rīcībā esošu ieroču apzināšanai un atsavināšanai, sastādīti transporta līdzekļu, velosipēdu, radioaparātu īpašnieku saraksti.

Pagasta PIK organizēja PSRS Augstākās Padomes vēlēšanas pagasta teritorijā, kas notika 1941.gada 12.janvārī, kā arī Komunistiskās partijas un padomju valdības politiku atbalstošus pasākumus kā sociālistisko sacensību, Oktobra revolūcijas gadadienas un 1.Maija svētku atzīmēšanu.

LPSR AP 1941.gada 18.marta sēdē deva norādījumus PIK organizēt komisijas atsevišķās saimnieciskās un kultūras dzīves nozarēs, ieteicot pie pagastu PIK dibināt lauksaimniecības, finanšu un budžeta, kultūras lietu un veselības aizsardzības komisijas. Komisijās bija jāiesaista padomju varas aktīvistu 3-7 cilvēku sastāvā. To galvenie uzdevumi – kontrole un pārbaudes par likumu, dekrētu, valdības un IK lēmumu izpildi.

Kuldīgas apriņķa Saldus pagasta PIK savu darbību izbeidza 1941.gada jūnija beigās, kad Latviju okupēja Vācijas karaspēks.

II

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr.1 ir 31 lieta par 1940.-1941.gadu. Dokumenti aptver padomju varas laiku, taču atsevišķās lietās ir dokumenti arī par citiem gadiem. Būtiskākie dokumenti: pagasta valdes un revīzijas komisijas sēžu protokoli (no 1939.gada) PIK lēmumi, dokumenti par vācu izceļotāju mantas konfiskāciju (sākot no 1939.gada), karadienestā iesaucamo pilsoņu saraksti (no 1939.gada), iedzīvotāju reģistrācijas kartiņas (no 1939.gada), dzimšanas un miršanas apliecības (līdz 1942.gadam).

Fonds ar 1960.gada 9.septembrī sastādīto aprakstu (30 lietām) pārņemts no Saldus rajona valsts arhīva, apraksts rediģēts patreizējā variantā 1971.gada 15.jūnijā, iepriekšējais apraksts pievienots kā lieta Nr.31.

Vēsturisko izziņu sastādīja:
Dokumentu aprakstīšanas daļas vadītāja vietniece

A.Zandmane

Rīgā, 2008.gada 18.decembrī

Šīnī lietā <u>3 (trīs)</u>
_____ numurētas lapas
20 <u>13.</u> g. <u>17.</u> * <u>05</u>
LVA arhivists <u>[signature]</u>

